

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

1. Egy Kolozsvárt fogott Skorpió s néhány szó a Skorpióknak hazánkban való előfordulásáról. (A szakoszt. f. é. február 6-án tartott ülésén bemutatta és ismertette Dr. *Fntz Géza*.) Dr. Gyergyai Árpád t. tagtársunk szivességéből az állattani gyűjtemény egy igen érdekes tárgynak jutott birtokába, egy Skorpiónak, mely 1879. évi november elején a színházzal szemben, a bel-farkas-utczai Gróf Bethlen-féle ház egyik kert felé tekintő első emeleti szobájának ablakpárkánya alatt fogatott. Egy cseléd takarítás közben bukkant a szokatlan természetű, óriási, ollós „pók-“ra s nevezett tagtársunk még élve kapta, nekem pedig borszeszbe téve szolgáltatatta át ez előtt néhány héttel.

Miután az 1878. év nyarán számos Mehádiából hozatott Skorpiót tartottam néhány hétig élve az állattani intézetben, első gondolatom az volt, hogy egy kézrekerült szökevénynyel van dolgom, bár ez ellen szólt az azon körülmény, hogy az én Skorpióim már 1878-dik augusztusban mind elpusztultak, továbbá az állattani intézetnek a Bel-Farkas-utczától való tetemes távolsága. Midőn azután pontosan összehasonlítottam az igen jól táplált nőstény skorpiót a mehádiakkal, határozottan meggyőződtem, hogy nem azonos a *Scorpio banaticus*-szal Koch, hanem a *Sc. italicus* Herbst fajhoz tartozik s a muzeum-egyleti gyűjteményben levő igen szép ragusai példányoktól csak valamivel kisebb termete, gyengébb ollói s végtagjainak kissé szélesebb ízei által tér el.

Koch C. L. szerint a *Scorpio italicus* hazája Felső-Olaszország, különösen gyakori Triest körül¹⁾; előfordul Fiumében is²⁾, a Karston innen azonban tudtommal még sehoh sem találtattott.

Kérdés, vajon mit tartunk a Kolozsvárt kézrekerült egyetlen *Sc. italicus*-ról, tekinthetjük-e bennszülöttnek, vagy csupán történetesen idevedtöttnek?

Az első nem absolute lehetetlen ugyan, de nem is valószínű. Nem absolute lehetetlen azért, mert a skorpiók földrajzi elterjedését feltűnő

¹⁾ Die Arachniden. Nürnberg. 1831—45. III. Bd. p. 100.

²⁾ Grube, Ein Ausflug nach Triest und dem Quarnero. Berlin. 1861. V. ö. Fiume és környékének tájrajza. Pest. 1869. p. 67.

ugrások jellemzik: így ismeretes, hogy a *Sc. tergestinus* Koch, melynek hazája Triest környéke¹⁾, a nélkül, hogy a közbeeső területeken észleltetett volna, egy helyi válfajban (*Sc. tergestinus*, var. *austriacus*.) fellép Krems mellett Alsó-Ausztriában²⁾. Egy másik elterjedési ugrást még a múlt százban Grossinger jegyeztet fel, ki azt állítja, hogy hosszas keresés után talált Skorpiókat a komáromi vár kazamátáiban³⁾; ugyan ő Schallerre hivatkozva említi, hogy a Kárpátokban is fordulnak elő Skorpiók⁴⁾; Koch szintén ismer egy *Sc. carpaticus*t, lehelyét azonban ő sem jeleli meg közelebbről, hanem egyszerűen a „Kárpátok tájai-“t említi⁵⁾. Ezekből látható, hogy a Skorpiók elterjedését véve tekintetbe, Kolozsvárt való előfordulások nem egészen lehetetlen, sőt tagadhatlan, hogy a régi várfal, mely a Bel-Farkas- és Torda-utca telkei között vonul el, történetesen bezipelt Skorpiók számára igen alkalmas tanyául kínálkozik, melyben épen úgy megfészkelhetik magokat, mint a kremsi szőlők felett levő sziklák között s Grossinger szerint a komáromi várban. Tekintetbe véve azonban a Skorpiók tekintélyes nagyságát s feltűnő alakját, mely ha máshonnan nem, legalább a kalendáriumból mindenki előtt ismeretes, még ha egészen figyelmen kívül hagyjuk is, hogy Kolozsvárt régóta voltak és vannak természettudósok és gyűjtők, — kiknek figyelmét különben a város kellő közepe, hol nem igen remélhetek valamit találni, könnyen kikerülhetne, — nem igen valószínű, hogy a Skorpiók mind eddig felfedezetlenek maradtak volna. Sokkal valószínűbbnek látszik, hogy a gr. Bethlen-féle házban fogott Skorpió maga történetesen, talán árucikkkel került Kolozsvárra, bár ennek megtudására czélozó tudakozásaim negatív eredményre vezettek s a Skorpió jó tápláltsága arra mutat, hogy utolsó időben nem koplalhatott. Az érdekesítő problémának végleges eldöntése természetesen csak a kertnek és várfalnak a kedvező évszakban történetendő pontos átkutatásától várható s most egyszerűen a leletnek regisztrálásával s a kapott példány bemutatásával kell beérnem.

1) Id. m. p. 108.

2) I. A. Graf Ferrari, Über das Vorkommen von Skorpionen im Erzherzogthume Oesterreich. Verh. der k. zoolog. bot. Gesellsch. in Wien. XXII. Bd. 1872. p. 655.

3) Universa historia physica Regni Hungariae. Pars IV. Posonii et Comaromii, 1794. p. 345.

4) U. o.

5) Id. mű IV. Bd. p. 9.

Az előadottakkal kapcsolatban alkalmat veszek még e helyen a Skorpióknak hazai lelhelyeit a rendelkezésemre álló adatok nyomán felsorolni.

Grossinger János már a múlt százban feljegyezte, hogy Pécsen s Péterváradon tenyésznek Skorpiók, nem különben ismerte előfordulásokat a mehadiai Herkules-fürdők mellett, különösen a Cserna mentében, sőt szerinte, mint már említők, a komáromi várban és a Kárpátokban is élnek Skorpiók.¹⁾

Koch C. L. három magyarországi Skorpió-fajt állított fel s írt le: a *Scorpio-carpaticust*, a Kárpátokból (?), a *Sc. banaticust* a Bánságból, melyhez a mehadiai Skorpiók tartoznak²⁾ s az egyetlen példány után leírt *Sc. oravitzensist*. Ezeken kívül az egyetlen nöstény példány után leírt *Sc. rufus*-ról is valószínűnek tartja, hogy miután Bécsből került Herrich-Schäffer birtokába, a terra incognitából, azaz hazánkból származik,³⁾

Ezen fajokhoz, melyek, valamint a Koch-féle Skorpió-fajok általában, pontos revisiót sürgetnek, sorolhatjuk még a *Sc. italicust* Herbst, Fiuméből s az ugyanitt élő *Sc. tergestinust*, Koch. Ez utóbbinak az egyetemi állattani gyűjteményben levő két példányát Tömösváry Ödön tagtársunk fogta Fiumében. Továbbá a *Sc. germanust*, Koch, melynek egyetlen példányát ugyan csak Tömösvári Ödön fogta Zágráb mellett. Végre egészen hitelt érdemlő magán közlések szerint Hunyadmegyében Hátszeg vidékén is tenyésznek Skorpiók, melyek a bánságiakkal nyilván azonosak.

Hogy a pécsi és péterváradi, valamint az igen kétséges előfordulása komáromi Skorpiók mely fajhoz tartoznak, adatok hiányában egyelőre nem lehet eldönteni; valószínű azonban, hogy mint a bánsági Skorpiók, úgy ezek sem térnek el feltűnően a *Sc. italicustól*, miután ha eltérnének, Grossinger, ki olaszországi hosszúsas tartózkodásából igen jól ismerte a magyar katonák által „ispirkó“-nak nevezett *Sc. italicust*, nehezen hagyta volna ezt említetlenül.

¹⁾ Id. m.

²⁾ Frivadszky Imre a Bánságban nagyban tenyésző Skorpiót *Scorpio europaeus*, L. név alatt említi fel (Jellemző adatok Magyarország faunájához. A m. tud. akad. Évk. XI. köt. IV. darab. Pest. 1864. p. 529); ezen Linné-féle faj azonban Koch szerint a Sierra Leonát lakó *Titynus hottentottával*, Koch, azonos (Die Arachniden. XI. Bd. p. 27.)

³⁾ Id. mű Bd. III. IV. VIII. X.